

Перелік використаних джерел

1. Безпалько О.В. Соціальна робота : навчальний посібник. К. : Вища школа, 2004. 351 с.
2. Боднар А.Я., Павленко С.С. Деякі аспекти вивчення проблеми насильства в сім'ї на сучасному етапі. *Наукові записки НаУКМА*. 2008. Т. 84. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. С. 69–72.
3. Ноур А.М. Насильство в сім'ї в Україні: стан проблеми, пошук шляхів розв'язання / А.М. Ноур. *Український соціум*. 2016. №3. С. 70-76.
4. Ролінський В.І. Насильство щодо неповнолітніх: проблеми, профілактика: навчально-методичний посібник. Одеса : Ветаком, 2003. 220 с.
5. Тюріна В.О. Мотиви і потреби як фактор насильницької поведінки. *Соціальна робота: теорія і практика*. 2009. №2. С. 18– 26.

Вікторія Звєкова

к.п.н., доцент, викладач,
завідувач кафедри загальної педагогіки і спеціальної освіти
Ізмаїльського державного гуманітарного університету

ДИСЛАЛІЯ ЯК ВИД МОВНОГО ПОРУШЕННЯ

Більшість дітей старшого дошкільного віку вже повністю оволоділи звуковою стороною мови, мають досить розвинений словниковий запас і здатні граматично правильно будувати речення. Однак не у всіх однаковий процес оволодіння мовою. У деяких випадках вона може бути спотворена, і тоді у дітей виникають різні відхилення в мові, що порушують нормальний хід її розвитку. Фонетичне і фонематичне недорозвинення - це порушення процесів формування системи вимови рідної мови у дітей з різними порушеннями мови внаслідок дефектів сприйняття і вимови фонем.

Як відомо, дислалія - це порушення вимови при нормальному слуху і підлягаючій зберіганню іннервації м'язів мовного апарату. Причини виникнення порушення звуковимови можна розділити на дві великі групи: органічного характеру і соціально-психологічного [8].

До органічних причин ми можемо віднести особливості будови:

1. губ (нерухомі, тонкі, товсті)
2. зубів (відсутність зубів, зайві зуби, діастема)
3. прикусу(передній відкритий, бічний, прогнатія, прогенія, косий)

4. язика (товстий, тонкий, вузький, широкий, маленький)
5. під'язикової вуздечки (укорочена)
6. неба (тверде - готичне, низьке; м'яке - коротке, нерухоме).

Соціально-психологічними причинами виникнення дислалії являються:

1. Наслідування дитини неправильної вимови звуків дорослого.
2. Педагогічна занедбаність.
3. Двомовність.
4. Мова «нянь», якими користуються батьки.

Для діагностики і подальшої корекції дислалії ми повинні знати, з якою формою дислалії ми маємо справу. У своїй роботі Л. С. Волкова виділила дві основні форми дислалії залежно від локалізації порушення і причин, що обумовлюють дефект звуковимови: функціональна (немає дефектів апарату артикуляції) і органічна (відхилення у будові периферичного мовного апарату). Однією з відмінностей цих форм являється те, що функціональна дислалія виникає в дитячому віці в результаті неправильного освоєння системи вимови, а органічна (механічна) дислалія може виникнути у будь-якому віці внаслідок дефекту апарату артикуляції, наприклад, із-за травми можуть випасти передні зуби і людина не зможе правильно вживати звуки, при яких язик повинен знаходитися в положенні верхнього підйому [1]. Відмітною ознакою дислалії, на думку Т. Б. Філічевої, являється класифікація за формами прояву порушень звуковимови, вони можуть проявлятися у відсутності тих або інших звуків (корова - коова); у спотвореннях, коли замість вживання нормативного звуку української мови, дитина використовує інший не існуючий в цій системі мови звук, так вона говорить корова, але використовує горловий [p]; у замінах звуку - це вживання замість нормативного звуку української мови, іншого звуку існуючої в цій системі мови, в результаті замість корова, дитина говорить колова; останнім варіантом класифікації за формами прояву порушень звуковимови є - змішення або взаємозаміни, так замість корова - колова, а замість молока-мороко [7, с. 33].

О. В. Правдіна у своїх роботах пропонує класифікацію дислалії за групами порушених звуків: сигматизм і парасигматизм, ротацізм і

параротацізм, ламбдацізм і параламбдацізм, йотацізм і парайотацізм, гамацізм і парагамацізм, каппацізм і паракаппацізм, хитизм і паракхитизм, також порушення вимови дзвінко-глухих, твердих, м'яких звуків і голосних [5, с. 27].

При формуванні правильної звуковимови у дітей незалежно від причин і характеру дислалії, Т. Б. Філічева стверджує, що необхідно дотримуватися ряду загальних вимог. Одна з найголовніших вимог – це дотримання строгої послідовності етапів логопедичної роботи [7, с. 23]:

1. Розвиток слухової уваги, слухової пам'яті і фонемного сприйняття формованого звуку.
2. Артикуляційна гімнастика.
3. Постановка звуку.
4. Автоматизація звуку.
5. Диференціація формованого і змішаного звуку у вимові.

Перший етап постановки звуку - це розвиток фонемного слуху (сенсорорізняльна функція). Робота має проводитися в ігровій формі на фронтальному, груповому і індивідуальному занятті. Робота починається на матеріалі немовних звуків і поступово охоплює усі звуки мови. При формуванні фонемного слуху можна виділити шість етапів розвитку:

1. Розвиток здатності дізнаватися і розрізняти немовні звуки, наприклад, гра - Що шумить? Що гуде? Хто кричить? та ін.
2. Уміння розрізняти висоту, силу, тембр голосу, орієнтуючись на одні і ті ж звуки, звукосполучення і слова, наприклад, «Три ведмедя», треба вимовити відповідні репліки то дуже низьким, то середнім, то високим голосом.
3. Уміння розрізняти слова, близькі за звуковим складом, наприклад, «вагон-вагон-фагон-вагон-факон», діти повинні, коли почують правильне слово хлопнути в долоні.
4. Уміння розрізняти склади.
5. Уміння розрізняти фонемні рідної мови.
6. Формування у дітей навички елементарного звукового аналізу.

Наступним етапом логопедичної роботи є – артикуляційна гімнастика. Вона буває статична (лопатка, чашка, голочка та ін.) і

динамічна (годиннички, конячка та ін.). Метою артикуляційної гімнастики є вироблення правильних, повноцінних рухів органів артикуляцій, необхідних для правильної вимови звуків, і об'єднання простих рухів в складні – артикуляційні уклади різних фонем [2].

Отже, на основі теоретичного дослідження доведено необхідність проведення корекційної роботи у дітей з інтелектуальною недостатністю та порушеннями слуху, а також розробки логопедичної роботи для подолання недоліків звуковимови цієї категорії дітей.

Перелік використаних джерел

1. Волкова Л. С., Шаховская С. Н. Логопедия: Учебник для студентов дефектол. фак. пед. вузов. М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998. 680 с.
2. Гаврилова Н. С. Прийоми формування правильної вимови фонем у дітей. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2012. Вип. 3. С. 11-20.
3. Литвиненко С. А. Ігрова терапія як засіб психологічної допомоги. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закл. освіти: зб. наук. пр.* 2008. Вип. 41. С. 21–24.
4. Лазарева І. А. Неврологічні основи логопедії: навч.-метод. посіб. Луганськ, 2005. 132 с.
5. Правдина О. В. Логопедия: учеб. пособие для студентов дефектолог. фак-тов пед. ин-тов. М.: "Просвещение", 1973. 272 с.
6. Рібцун Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення: програмно-методичний комплекс. К. : Кафедра, 2013. 284 с.
7. Филичева Т. Б. и др. Основы логопедии: учеб. пособ. М.: Просвещение, 1989. 223 с.
8. Шеремет М. К., Ревуцька О. В. Логопедія (корекційна робота при дислалії): навч. посіб. К. : Слово, 2009. 244 с.